

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 29 Volume: 7 Issue: 29

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

EĞİTİMDE HEDEF GELİŞTİRME GOAL SETTING IN EDUCATION

Sevinç MERSİN*

Bilge EREN**

Emine ÖKSÜZ***

Öz

Bir bireyin ya da toplumun ulaşmak istediği konum, düzey veya duruma hedef denir. Öğrencinin, hedefe ulaşmasında çevre(okul ve aile), zeka, ekonomik durum, yetenek, uyum kapasitesi, motivasyon ve psikolojik durum faktörleri etkilidir. Hedef öğrenciyi başarıya götüren en önemli motivasyon kaynağıdır. Hedef bir amaçtır ve ulaşmak için çaba gerekir. Bu çabayı uygun şekilde yönlendirebilen eğitimcilerin olması, öğrencinin hedefe ulaşmasını kolaylaştırır. Hedef bir süreç sonucunda ulaşılan bir durum olduğu için, sırasıyla bazı basamakları takip etmeyi gerektirir. Öğrencilerin hedeflerine ulaşabilmesi için, bu basamakların takip edilmesi hedeflerin ulaşılabilme ihtimalini artırır.

Anahtar Kelimeler: Hedef, Öğrenci, Eğitimci.

Abstract

The position, level or condition which a person or a society wants to reach is called "target". Environment (school and family), intelligence, economic status, ability, adjustment capacity, motivation and psychological condition factors are effective on student's achieving of their target. Target is the most important source of motivation which leads students to success. The target is a goal that required effort to achieve. Presence of educators leading this goal appropriately, makes the student to reach the goal easily. Since target is a situation that reached as a result of a process, it needs following some of the steps respectively. In order to students achieve their goals, following these steps increases the possibility of accessibility.

Keywords: Target, Student, Educator.

1-Giriş

Hedef, bir çabada ulaşılmak istenen durumdur. İnsan doğduğu andan itibaren sürekli bir çaba içerisinde. Hedef belirleme kuramı, son yıllardaki çalışmalarda ve değişik alanlarda uygulanmaya başlanmıştır. Ulaşılması zor hedefler, ulaşılması daha kolay hedeflerden daha çok performans gerektirmektedir. İnsan zor hedefe ulaşmak için daha çok performans gösterir. Bu durum insanda memnuniyetsizlik yaratabilir. Fakat zor hedefe ulaşan insanların, kolay hedefe ulaşan insanlara göre, kendilerinden daha çok memnun oldukları görülmüştür (Locke and Latham 2006: 265).

*Hemşirelik Bölümü, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Bilecik.

**Kimya Bölümü, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Bilecik.

***Hemşirelik Yüksek Okulu, GATA, Ankara.

Hedefin, davranışa iki yönlü etkisi vardır. İlk etkisi davranışın sonucunu belirleyen etkisidir. Bu durumda hedef, davranışın sonunda ulaşılabilecek konumu ve elde edilecek ürünü gösterir. Diğer etkisi ise, davranış sonucunda elde edilen hedefin kalitesini belirlemesidir. Fakat her ikisi, hedefe ulaşmada, birbirinden farklı olmayan ve birbirini tamamlayan öğelerdir (Lemos 1999: 473). Örneğin, bir sağlık dersinde hedef sadece yapılacak işlemin sonuçlanması değildir. Hastanın memnuniyeti, hastanın yaşam kalitesine katkısı gibi konular da önemlidir..

Başarılı insanlar, amaçlarını ve ulaşmak istedikleri hedeflerini açık ve net olarak belirlerler. Başarıya giden yollarda kimi zaman hayal kırıklıkları yaşayabilirler. Bütün hayatlarını amaçlarına ulaşmaya adayabilirler. Çok çalışıp, çok deneyip başarısız olabilirler. Fakat onlar için amaç hep yerinde durur. Bu insanların tek hedefi amaçlarını gerçekleştirmektir. Örneğin, Thomas Edison defalarca başarısız olmasına rağmen, çalışmalarını devam ettirmiş ve sonunda ampülü bulmuştur (Rader 2005: 123).

Günümüzün eğitim sistemi, öğrenciye hedef oluşturmayı öğretmek yerine sadece bilgiyi doldurmak üzerine kurulmuştur. Genellikle, öğrencinin aktif değil pasif olması desteklenmektedir. Öğrencinin hedefini belirlemesi konusunda yeterince destek sağlanmamaktadır. Bu durum, bütün hayatını eğitime verdiği halde yetişkinlik döneminde mutsuz insanların oluşmasını kaçınılmaz hale getirmektedir.

Hedefe ulaşmak için öğrencilerin bazı kişisel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar öğrencinin kaygı düzeyi, depresyon durumu, stres düzeyi, uyum yeteneği, kültür yapısı, zeka kapasitesi ve çeşidi, ekonomik durumu gibi kişisel özelliklerdir. (Rader, 2005: 123, Altıntaş, 2003, Karayılmaz, 2008).

Öğrencilerin kişisel farklılıkları uzmanlar tarafından değerlendirilmeli ve öğrenciye rehberlik edilmelidir. Öğrencinin farklı yönleri hedef oluşturmada kullanılmalıdır. Örneğin, matematik ve teknik yeteneği olan öğrenciler mühendislik gibi mesleklere yönlendirilmelidir. Öğrencilerin fark edilen üstün yönleri öğrenciler ile paylaşılmalı, bu konudaki becerisini arttırması için motive edilmeli, bu konuda yaşadığı sorunların çözülmesine yardım edilmelidir (Rader 2005: 124, Given 2006).

Aşırı stresli ve kaygılı öğrencilerin hedeflerine ulaşmada zorluklar yaşadıkları bulunmuştur. Stresin ve kaygının dozu önemlidir. Stres ve kaygı hedefe ulaşmada motive edici olurken, çok fazla olduğu zaman ise, kişinin kapasitesinin altında başarı sergilemesine neden olmaktadır (Yılmaz 2006: 97-100). Ayrıca bazı kültürlerde hedefe ulaşma kadere ya da çalışmaya bağlanabilmektedir. Bazı öğrenciler ilk başarısızlıkta bu işin kaderlerinde olmadığını düşünerek, hedeflerinden vazgeçebilmektedir. Bazı öğrenciler ise, her başarısızlıktan sonra durumu değerlendirip, hedefe ulaşmak için tekrar çalışma yöntemini seçebilmektedir. Tüm bunlar eğitimciler tarafından değerlendirilmelidir.

Eğitimde hedefe ulaşmada en önemli etkenlerden biri zekadır. Wechsler, zekayı şöyle tanımlamıştır. Zeka, bireyin, amaca uygun davranma, gerçekçi düşünme ve çevresiyle etkili iletişim içinde olma kapasitesidir. Gardner ise, zekayı problem çözme becerisi, yaşadığı topluma katkıda bulunma kapasitesi olarak tanımlamıştır (Akt. Başbay, 2000: 13). Ellison (1992: 69)'un çalışmasında ise, Gardner'in çalışması tekrar ele alınarak bazı düzenlemelere gidilmiştir. Örneğin iki grup öğrenci değerlendirilmiştir. İlk grupta yer alan öğrencilerin problem çözme becerilerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu öğrenciler tüm organizasyonda yer almaya çalışmışlar. Daha çok arkadaşları olmuştur. Onların problem çözme stratejisinde hep "kazan-kazan" tekniğinden yararlandıkları anlaşılmıştır. Onlar kişilerarası sorunlarını çözmede etkili olmuşlardır. Etrafındaki kişilere karşı ilgilidirler ve işbirliğine açık oldukları açıkça görülmüştür. Diğer grupta yer alan öğrencilerin ise, etrafındaki gelişmelere duyarsız kaldıkları, genellikle bilgiye ulaşmak için çaba göstermekten kaçındıkları, tv gibi hazır bilgi sunucuların verdikleriyle yetindikleri görülmüştür. Bu öğrencilerin yaşama karşı yenik olduklarını düşünerek günden güne çabalarının azaldığı görülmüştür. Genellikle seyahat etme gibi bilgi dağarcıklarını genişletecek davranış içinde olmadıkları, etraflarındaki yetişkinlerle ilişki içinde olmadıkları için, yetişkinlerin, bilgi ve deneyimlerinin farkında olmadıklarının farkına

varılmıştır. Ellison'un çalışmasında, kişilerarası zeka(kendini anlamak için kapasite) önem kazanmıştır. Öğrencilerin hedeflerinde onların hissettikleri, ilgileri, sorunlulukları ve kendini yönetme durumları önem kazanmıştır. Bu çalışmada, kişilerarası zekanın okul başarısında ve öğrencinin hedef belirlemede önemli olduğu ortaya koyulmuştur (Ellison, 1992: 70).

Buzan ve Keane(1994) değişik zeka çeşitleri tanımlamışlardır(Akt. Başbay, 2000).

Bunlar;

-Sözel Zeka: IQ olarak tanımlanabilir. Akademik başarının etkilendiği zeka çeşididir.

-Sayısal Zeka: Matematik becerisi olarak ele alınır.

-Ruhsal Zeka: Genellikle, diğer tüm zekaların özellikle yüksek bir seviyede aynı anda işlediği zamanlarda ortaya çıkan zekadır.

-Yaratıcı Zeka: Yeni düşünce ve ifadelerin yer aldığı parlak ve patlayıcı düşünce sürecine yönelen zeka türüdür.

-Mühendislik Zeka: Bu zeka, üç boyutlu dünyanın karmaşık ilişkileri hakkında düşünebilmemizi sağlar.

-Duyusal Zeka: Bu zekaya sahip kişiler tüm duyularını birleştirip bağlantı kurmayı başarabilirler.

-Bedensel Zeka: Genellikle problem çözme becerisi olarak algılanır.

-Kişilik-içi Zeka:Kişinin kendisinden memnuniyeti, kendini tanınması gibi faktörlerin yer aldığı zeka çeşididir.

-Kişilerarası Zeka: Başkalarının tanınmasını içeren zeka türüdür. Bu zekaya sahip kişiler diğer kişiler hakkında bilgi sahibidir. Diğer kişileri iyi gözlemlerler

Farklı zeka seviyelerine ve farklı zeka çeşidine sahip öğrencilerin aynı sınıf içinde okutulması ve onlardan aynı hedeflerin beklenmesi anlamsızdır. Bazen maddi durumu kötü ve iyi öğrencilere aynı hedefin konulması da motivasyonu olumsuz etkileyebilir. Öğrencinin değerleri, inançları önemlidir. Tüm bunlar göz önüne alınarak öğrencinin hedef oluşturmaya yardım edilmeli ve hedefler gözden geçirilmelidir (Aydın, 2010: 43, Robinson and Gahagan, 2010: 27).

İyi bir hedefin üç özelliği vardır. Belirlenen hedefler yazılmalı, gerçekçi ve ölçülebilir olmalıdır. Yazılan hedef, unutulmayacak şekilde öğrencinin gözü önüne yerleştirilmelidir. Hedef objektif olmalı ve sonucu öngörülebilir olmalıdır. Gerçekçi hedef oluşturmada zaman, kaynak uygunluğu değerlendirilmelidir.

Öğrencinin hedefine ulaşabilmesi için aşağıdaki basamaklar izlenebilir (Rader 2005: 124);

1- Hedefin belirlenmesi: Bu aşamada, belirlenen hedef mutlaka yazılmalıdır. Bu hedefler değişik alanlarda olabilir. Bazen araba kullanabilmek, bazen yüzebilmek, bazen mühendis olabilmek hedef olabilir. İnsanın belirlediği bütün hedeflerini yazması önem kazanmaktadır. Ayrıca hedefler kısa, orta ve uzun sürede gerçekleşecek hedefler olarak ayrılarak yazılmalıdır. Öğrencinin kısa, orta ve uzun dönemde gerçekleştireceği hedeflerin yazıldığı listeler hazırlanmalıdır. Hedefe ulaşmayla ilgili harekete geçmeden önce beklenmeli, liste tekrar gözden geçirildikten sonra eksik kalan yönleri değerlendirilerek uygulamaya geçilmelidir.

2- Hedefin ulaşılacağı tarihin belirlenmesi: Hedefin tarihinin belirlenmesi uygulamaya geçmek için gerekli motivasyonu sağlar. Öğrencinin hedeflerini yazdığı listeye hedefe ulaşmayı planladığı tarih ve zaman belirtilmelidir.

3- Hedefe ulaşmak için bir plan oluşturulması: Bu aşamada ise, planın uygulamasını zorlaştırılabilecek engeller ortaya koyulmalıdır. Engellerle savaşmak için engeller küçük

parçalara ayrılmalı ve her zorlukla baş edildikten sonra öğrencinin başarısı takdir edilmelidir. Bazen engellerle baş edebilmek için uzman, arkadaş, dost ve aile bireylerinden yardım alınmalıdır.

4- Hedefin gerçekleştirildiğinin zihinde canlandırılması: Canlandırma hedefe ulaşmada güçlü bir tekniktir. Öğrenciyi güçlendirir. Kendine olan güveni artırır. Öğrencinin yapabileceği düşüncesini pekiştirir.

5- Çok çalışmak için gayret gösterilmesi ve asla pes edilmemesi: Bu aşamada da, öğrencinin olumlu davranışları ve çabaları desteklenmelidir. Övgüler sunulmalıdır. Fakat gerçek olmayan başarılar söylenmemelidir. Gerçek başarılar övülmelidir. Böyle yapılması motivasyonu artırır. Sık sık olumlu yönler vurgulanmaya çalışılmalı, daha önceki başarılarından konuşulmalıdır.

6- Öğrencinin kendini değerlendirmesi: En son aşamada ise, öğrencinin kendini değerlendirmesi istenmelidir. Öğrencinin eksikliklerini tespit etmesi eksiklerini tamamlamasına olanak sağlamaktadır. Bu durum ise, öğrencinin yaptığı hatalardan ders almasına ve kendini geliştirmesine yardım etmektedir.

7- Öğretmen faktörü hedef oluşturmada oldukça önemli bir yere sahiptir. Gerek formal gerekse formal olmayan eğitimde, öğretmenler, öğrencilerle etkileşim halinde olduklarından, öğrencilerin yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerilerinin geliştirilmesinde ön plandadırlar. Öğretmenlerin yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerilerini geliştirmedikçe, okullara yaratıcılığı, inovasyonu bunu sonucunda ortaya çıkacak hedefi olan ve hedefe ulaşabilen öğrenci yetiştirme çabaları umutsuz kalacaktır. Bu açıdan öğretmenlerin yaratıcı ve düşünme becerilerini en üst düzeye çıkarmak kritik önem taşımaktadır (Özmuş, 2012: 734).

1- Öğretmen faktörünü tamamlayıcı olarak, eğitimde hedef belirlemede önerilen metotlardan birisi de akademik koçluktur. Akademik koçluk sisteminde, başlangıçta yapılan planlamalar(sözleşme), öğrencilerin başarısında oldukça önemlidir. Çağımız öğrencileri, bireysel danışmanlık sistemine ilgi göstermekte ve buldukları eğitim kurumunun bir parçası olduklarını hissettiklerinde başarıları artmaktadır. Akademik koçluk 3 temel basamaktan oluşur (Robinson and Gahagan, 2010: 27). Bu süreç boyunca, öğrenciler ilgi alanlarını, motivasyon kaynaklarını ve imkanlarını belirlerler.

2- Kendini değerlendirme(self-assessment): Koç ve öğrenci arasındaki, iletişim sürecine temel oluşturacak bilgilerin, yani başlangıç noktasının belirlendiği süreçtir. Bu süreçte koç, öğrencinin alışkanlıklarını, hazır bulunuşluk düzeyini ve öğrenciyle arasında oluşturduğu sözleşmeyi değerlendirerek, öğrenci hakkında hızlı bir fikir sahibi olur.

3- Etkileşim basamağı(reflection): Bu süreçte koç, öğrencinin ilgi alanları, hedefleri ve motivasyonları ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmak için açık uçlu ve olumlu-yapıcı sorular sorar. Örneğin; Koç, öğrenciyi, okulda öğrenci olduğundan beri etkileyen şeyin ne olduğunu anlamaya çalışır. Öğrencinin, kendisini iyi hissettiği alanları ve projelerinin neler olduğunu anlamaya çalışır.

4- Hedef oluşturma(goal-setting): Bu basamakta ise, koç ile öğrenci bir araya gelerek önceki görüşmelerini genişletirler. Değişik yönleri tartışırlar. Temelde öğrencinin ve koçun birlikte yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak çalışmalar planlarlar.

2- Sonuç ve Öneriler

Hedef öğrenciyi başarıya götüren en önemli motivasyon kaynağıdır. Hedef bir amaçtır ve ulaşmak için çaba gerekir. Bu çabayı uygun şekilde yönlendirebilen, yaratıcı öğretmenlerin ve akademik koçların olması, öğrencinin hedefe ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Öğrencinin hedefini doğru belirleyebilmesi ve hedefine ulaşabilmesi için şunlar önerilebilir;

-Hedef sahibi olan, yaratıcılığını kullanarak doğru yönlendirme yapabilen öğretmenlerin yetiştirilmesi,

-Hedefe ulaşma basamaklarının takip edilmesi,

-Öğrencinin kişisel özelliklerinin göz önüne alınması,

-Ulaşılabilecek hedefin toplumun ortak çıkarlarıyla çatışmaması,

- Öğrencinin hedefinin eğitimciler tarafından, ailelerle paylaşılması,
- Öğrencinin farklılıklarının ve becerilerinin paylaşılması ve geliştirilmesi,
- Hedefe ulaşmada temel olarak öğrencinin kendisinin etkin olacağını öğrenciye kavratılması,
- Hedefe ulaşmak için zaman ve emek harcanması gerektiğinin vurgulanması,
- Hedefin sonunda ulaşılabilecek durumun temel olarak öğrencinin hayat başarısını etkileyeceğinin öğrenciye açık ve net anlatılması,
- Çalışmanın ve başarının toplumsal bir erdem olduğunun kavratılması,
- Öğrencinin zeka türünün belirlenmesi ve buna yönelik hedeflere yönlendirilmesi,
- Öğrencinin kendi kendine motive etmesi için eğitimcilerin pekiştirici olarak övgüyü kullanmaları,
- Hedeflerine ulaşarak başarılı olmuş öğrencilerin(yetişkin), daha önceki eğitim-öğretim kurumlarında konferanslar vermelerinin sağlanması,
- Görsellik etkili olduğu için, hedeflerini gerçekleştirmiş öğrencilerin(yetişkin), başarıdan önceki hayatları ile başarıdan sonraki hayatlarının resimlerle anlatmalarının sağlanması.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Gülay (2009). 7.sınıf öğrencilerinin daha gelişmiş zeka alanlarının saptanması ve buna uygun çoklu zeka kuramı etkinlikleri ile öğretim yapılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- BAŞBAY, Alper (2000). Çoklu zeka kuramına göre eğitim programları ve sınıf içi etkinliklerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara
- ELLISON, L. (1992). Using multiple intelligences to set goals. *Educational Leadership*, October, 69-72.
- GIVEN, B.K. (1996). Learning styles: A synthesized model. *Journal of Accelerated Learning and Teaching*, 21(1&2), 11-43.
- KARAYILMAZ, Duygu (2008). Ana sınıfına devam eden çocukların duygusal zeka ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- LEMOS, M.S. (1999). Students' goals and self-regulation in the classroom. *International Journal of Educational Research*, 31, 471-485.
- LOCKE E.A. and Latham G.P. (2006). New directions in goal-setting theory". *Current Directions in Psychological Science*, 15(5), 265-268.
- ÖZMUSUL, M. (2012). Öğretmen eğitiminde yaratıcılık ve inovasyon. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20(3), Eylül, 731-746.
- RADER, L.A.(2005). Goal setting for students and teachers. *Clearing House*, 78(39), Jan-Feb, 123.
- ROBINSON, C. and Gahagan, J. (2010). Coaching students to academic success and engagement on campus. *About Campus*, 15 (4), 26-29, Sep- Oct.
- WILSON, B.G. (1997). Reflections on constructivism and instructional design. Denver. Englewood Cliffs N. J. Educational Technology Publications.
- YILMAZ, O (2006). Stresin performans üzerine etkisi 40. Piyade Eğitim Alay Komutanlığı lider personeli üzerinde bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.